

Overseas and domestic areas of assessment methodology, we concluded that the most appropriate in the process of self-sufficiency of communities using integrated index.

Based on official statistics calculated index Ukraine sustainability of rural areas. Calculated as predictive values of self-sufficiency in the index worsened the socio-economic and military-political conditions of our country, the successful implementation of state programs of Ukraine and its rural areas and in case of implementation of our proposed system software.

Keywords: self-sufficiency, local community, integral index

УДК 63-021.387:336.14

ПАРАДИГМАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ

А. В. НЕВЕСЕНКО, аспірант *

ННЦ «Інститут аграрної економіки» України

E-mail: eastagro86@gmail.com

Анотація. Виокремлено принципи сталого розвитку суспільства задля збереження природного середовища для наступних поколінь. Висвітлено актуальні проблеми сталого розвитку, запропоновано оптимальне керування ресурсами на основі міжнародної практики і високих технологій, планування сталого бізнесу та використання механізму регулювання саме у сфері природокористування.

Ключові слова: *сталий розвиток, механізм, регулювання, індикатори, екологічна криза, екологічна система, показники*

Актуальність. Зростання населення і, як наслідок, світового виробництва харчових продуктів, – головні чинники, що призвели до різкого збільшення антропогенного навантаження на природу. Асиміляційний потенціал вже не справляється із задачами відновлення в навколишньому середовищі. Тому в усіх елементах екосистеми почалися істотні, незворотні зміни, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання окремих теоретичних положень сталого світового розвитку економіки розглядалися в Доповіді «Комісії Брундтланда» в 1987 р., у матеріалах Конференції в Ріо-де-Жанейро в 1992 р., у працях Б. В. Буркінського [1], Н. М. Вдовенко [2; 3; 15], М. В. Багрова [4; 5; 6], А. А. Гусєва, О. М., Бізаркіної, І. Г. Гусєвої [12], С. М. Кваші [7], Н. М. Коробової [8], І. О. Карінцева, Л. Г. Мельник [9] та інших. Водночас, ідеї, принципи, стратегії та механізми реалізації концепції сталого економічного розвитку

© А. В. Невесенко, 2017

*Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Н. М. Вдовенко

достатньо глибоко та послідовно вивчені й узагальнені у науковій літературі. Разом з тим, методологічні прорахунки не дали змоги й досі на основі концепції сталого розвитку сформулювати більш менш чітку модель, в основі якої має бути розуміння глобальної природи подальшого сталого економічного розвитку.

Мета дослідження – наукове обґрунтування теоретичних положень проблем сталого розвитку світової економіки в умовах екологічних викликів та формування моделі сталого розвитку в умовах глобалізації.

Матеріали і методи дослідження. У процесі наукового дослідження було використано як загальнонаукові, так і специфічні методи. Зокрема, групування – для дослідження й розвитку теоретичних підходів до сталого розвитку світової економіки в умовах екологічних викликів; системного аналізу – при групуванні індикаторів сталого розвитку економіки та визначенні пріоритетних напрямів сталого розвитку економіки. Графічний метод забезпечував достатнє унаочнення проведених досліджень та отриманих результатів даного дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. За останні два десятиліття як альтернатива парадигмам економічного зростання й стереотипам споживчого суспільства почала формуватися концепція стійкого розвитку (або в англійській термінології «sustainable development»). Ідеї стійкого розвитку, що набули розповсюдження після публікації в 1987 р. в доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє», знайшли практичне втілення в соціально-економічній та екологічній політиці багатьох держав. До 2008 р. стратегії або програми стійкого розвитку прийняли понад 100 країн світу, зокрема США, Канада, країни ЄС, Австралія, Японія, Китай, Індія. Необхідність радикального перегляду стратегії свого розвитку, людство почало усвідомлювати лише після того, як процеси деградації біосфери набули такого розмаху. Вищезазначене почало приводити до яскраво виражених глобальних змін всіх її елементів, зокрема землі, води, повітря і навіть навколоземного космічного простору, включаючи здоров'я самої людини. Слід зазначити, що «сталий розвиток» – складне, багатоаспектне поняття, в якому інтегруються як природні, так і соціально-економічні аспекти стану навколишнього середовища. Також до цього списку можна долучити етичні та правові норми, норми справедливого розподілу спільного природного спадку між поколіннями.

Перехід до сталого розвитку – глибока, науково обґрунтована раціоналізація природокористування з метою забезпечення нинішнім і наступним поколінням здорового середовища проживання і достатньої забезпеченості природними ресурсами. Це складний, багатобічний, цілеспрямований і керований процес суспільного розвитку. Запобіжні технології вже існують в багатьох, хоча ще далеко не в усіх галузях людської діяльності. Результати науки і освіти зазвичай не дають негайного ефекту, тому значну частину витрат у цій сфері бере на себе суспільство. Такі витрати окупаються в перспективі. Незаперечно

перевагу мають держави, які витрачають на ці цілі вищу частку бюджетних коштів. Проте програм, що стосуються майбутнього всього людства поки небагато [2, с. 20–26; 10, с. 249–253].

У галузі переходу до сталого розвитку така програма поки існує лише на папері. Але вже є програми в окремих країнах, регіонах (наприклад, Європейський Союз) [11, с. 39–45]. Поки вони носять локальний характер і спрямовані на вирішення переважно екологічних проблем – найважливішого, але не єдиного аспекту сталого розвитку. Робота над науковою концепцією сталого розвитку ще тільки починається. Ідея, яка об'єднала всі ці роботи, полягає в тому, що економічні, соціальні й екологічні аспекти функціонування людського суспільства потрібно розглядати спільно з поняттям «Розвиток без руйнування», «екорозвиток» (ecodevelopment). Тим часом, досі значно поширений ресурсний підхід до взаємодії людини і природи. На нього спираються навіть в офіційних документах, частково в матеріалах Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 р.

За сучасних технологій та обсягах отримуваних від природи ресурсів, завдання шкоди неминуче, природа значною мірою вже втратила здібність до самовідновлення, як це відбувалося раніше. Це означає, що такий підхід не може бути солідною основою концепції сталого розвитку. Для вирішення цього завдання в Україні необхідно мати, хоча б загальне уявлення про новий тип еколого-економічного розвитку. Тому першим кроком повинна стати розробка концепції екологічно сталого соціально-економічного розвитку для всіх рівнів економіки [12; 13, с. 53–56; 8, с. 23–33].

Вважається, що найбільш розвинені країни вже здійснили перехід до інтенсивної та високоефективної економіки, що дає їм змогу доволі успішно вирішувати складні соціально-економічні й екологічні проблеми. Нині, у сучасних умовах, розроблюються та обговорюються принципи сталого розвитку, зокрема:

1. Стимування та обмеження природного приросту населення. Реалізація соціально-демографічної політики, спрямованої на регулювання основних показників демографічного розвитку й зростання кількості населення.

2. Прискорений розвиток високотехнологічних виробництв, відмова від ресурсо- та енергомістких технологій. Структурна перебудова всієї економіки на користь глибоких і маловідходних технологій, екологічно небезпечних виробництв.

3. Принципово нові підходи до раціонального природокористування, що ґрунтуються на максимальному збереженні природних ресурсів і середовища проживання суспільства, їх ефективному використанні.

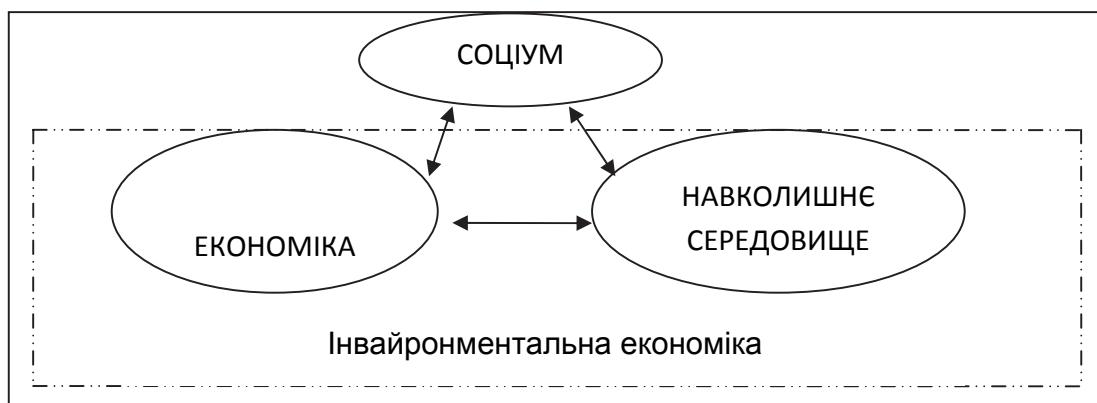
4. Поступова зміна орієнтирів і критеріїв соціально-економічного розвитку, відмова від концепцій споживацького суспільства, перехід до критеріїв екологічно небезпечного розвитку з розумним обмеженням рівня споживання.

5. Активне міжнародне співробітництво у пропаганді та реалізації принципів сталого розвитку в різних країнах [15, с. 35–40].

Однією з перших концепцій природокористування стійкого розвитку була теорія «нульового зростання», яку розробили основоположники «Римського клубу» Дж. Медоуз та А. Мессаровіч. Вони стверджують, що зростання споживання неможливо знизити у зв'язку з впровадженням нових технологій. Отже, загальним підходом до вирішення екологічних проблем є обмеження суспільного виробництва й споживання, тобто зниження темпів валового випуску країни. Але розвиток економічної системи свідчить, що нульові темпи лише знижують добробут країни [9; 15].

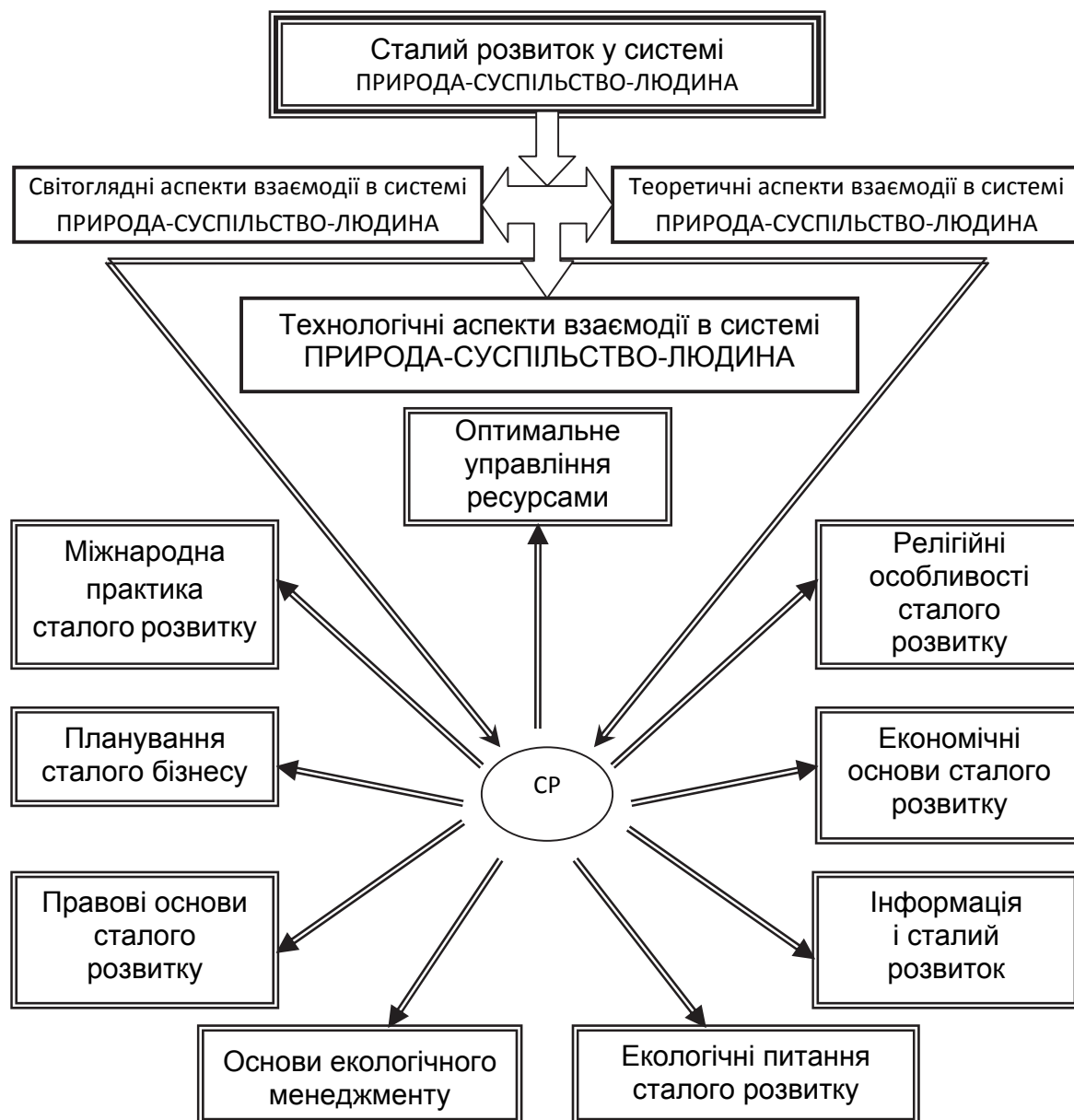
Головним напрямом виходу зі стану екологічної кризи може стати лише забезпечення сталого розвитку, який узагальнює в собі процес виживання та відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери та її локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище й гармонізацію розвитку людини в природі.

Сукупність притаманних сталому розвитку індикаторів визначає кількісно-якісні параметри та формує науково-теоретичні передумови для гармонійного розвитку національного і світового економічного господарства. За визначенням ООН, ключові індикатори можна згрупувати у 14 розділів. Класифікуючи як кількісні, так і якісні показники, слід зважати на необхідність врахування, насамперед, сутнісних показників сталого розвитку. Знання як новий ресурс, що є похідним від людини – головної продуктивної сили суспільства – лише запроваджується у виробництво, трансформуючи при цьому усталені інститути, форми та механізми підприємницької діяльності. Якщо капіталізм був ерою масового виробництва з тенденцією до укрупнення, то синергія поєднання людини та знання може проявлятися у будь-який, навіть неочікуваний спосіб. Знання як фактор виробництва та ключова продуктивна сила нової економіки, що формується, нині перебуває в стані дослідження (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення трьох підсистем цивілізованого світу і положення інвayронментальної економіки [1, с. 92–103; 4, с. 4–10; с. 121–246; 5, с. 27–42, с. 57–63; 12, с. 27–49, с. 263–292]

З формальної точки зору, ми розглядаємо сталий розвиток як гармонізацію відносин трьох структурних підсистем цивілізованого світу – соціуму, економіки і навколишнього середовища. Проблемне бачення концепції сталого розвитку в сучасному вираженні показано на рис. 2.

Рис. 2. Співвідношення проблемних блоків у баченні концепції сталого розвитку регіону [1; 4, с. 5–9; 5, с. 13–33, с. 52–72; 12, с. 28–36, с. 161–173]

На рис. 2 проілюстровано, що поняття стійкого розвитку спирається на «три кити»: світоглядний, теоретичний і технологічний (у широкому змісті слова його можна назвати конструктивним чи практичним) аспекти. У фокусі цієї проблеми знаходиться оптимальне керування ресурсами, що ґрунтується на міжнародній практиці та високих технологіях, планування стійкого бізнесу й використання нормативно-правових механізмів регулювання відносин у сфері

природокористування. Праворуч позначені регіональні особливості стійкого розвитку, його економічний та інформаційний базиси. У нижній частині блок-схеми бачимо екологічні основи стійкого розвитку – екологічні питання (стійкість, ризик, екологічне оцінювання, оптимізація), а також екологічний менеджмент як засіб реалізації всіх цих можливостей, які без механізмів регуляції, управління, моніторингу будуть практично непотрібними у нових баченнях старого предмета.

Отже, основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді людина – природа – суспільство. До числа основних глобальних чинників дестабілізації природного середовища належать: зростання споживання природних ресурсів при скороченні їх запасів; збільшення кількості населення планети; деградація основних компонентів біосфери, включаючи скорочення біологічної різноманітності й зумовлене цим зниження здатності природи до саморегуляції та забезпечення існування людської цивілізації; можливі зміни клімату й виснаження озонового шару Землі; зростання вартості шкоди від стихійних лих і техногенних катастроф; недостатній для переходу до стійкого розвитку рівень координації дій світової спільноти в області вирішення екологічних проблем і регулювання процесів глобалізації; військові конфлікти й терористична діяльність, що тривають.

До основних чинників дестабілізації природного середовища на регіональному рівні можна віднести: ресурсний шлях розвитку, що призводить до швидкого виснаження природних ресурсів і деградації природного середовища; низька ефективність механізмів природокористування та охорони навколишнього середовища, зокрема відсутність рентних платежів за користування природними ресурсами; різке ослаблення фахового рівня управлінських рішень, що стосується розвитку регіону; низький технологічний та організаційний рівень суб'єктів господарювання, високий ступінь зношеності основних засобів; наслідки економічної кризи й зниження рівня життя населення; низький рівень екологічної свідомості і культури, як керівної ланки так і населення в цілому.

Висновки і перспективи. Отже, проведені дослідження дають можливість зробити висновки, певні узагальнення та намітити шляхи вирішення актуальних проблем. Зокрема, подальший розвиток світового суспільства включає дотримання концепції сталого розвитку, що спонукає до постійно зростаючих потреб зі збереженням такої самої можливості для майбутніх поколінь. Адаптація цих пропозицій потребує розроблення відповідного еколого-економічного механізму, що забезпечив би виконання вимог усіма господарюючими суб'єктами як на мікро-, так і на макрорівні, незалежно від рівня економічного розвитку країни.

Список літератури

1. Буркинский Б. В. Природопользование: основы экономико-экологической теории / Б. В. Буркинский, В. Н. Степанов, С. К. Харичков. – Одесса : ИПРЭИ НАНУ, 1999. – 350 с.
2. Вдовенко Н. М. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства / Н. М. Вдовенко, Ю. А. Хижняк // Science Rise. – 2015. – № 2/3 (7). – С. 20–26.

3. Вдовенко Н. М. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання аграрного сектору / Н. М. Вдовенко // Механізм регулювання економіки. – 2014. – № 4. – С. 6–17.
4. Багров М. В. Регіональна геополітика і сталий розвиток (концептуальні підходи на прикладі Криму) / М. В. Багров // Український географічний журнал. – 2001. – № 4. – С. 4–10.
5. Багров М. В. География в информационном мире / М. В. Багров. – К. : Лыбидь, 2005. – 184 с.
6. Гусев А. А. Экономико-правовые аспекты экологически устойчивого развития / А. А. Гусев, Е. Н. Бизяркина, И. Г. Гусева // Экономика природопользования, 2007, № 5. – С. 3–17.
7. Кваша С. М. Напрями удосконалення механізмів формування ринкової рівноваги на ринках сільськогосподарської продукції / С. М. Кваша // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 161–167.
8. Korobova N. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // Wspolnaca Europejska. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3. – С. 23–33.
9. Мельник Л. Г. Економіка енергетики : навч. посіб. / Л. Г. Мельник, І. О. Карінцева, І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга. – 2006. – 238 с.
10. Вдовенко Н. М. Роль держави в економічному і соціальному розвитку суспільства / Н. М. Вдовенко // Інноваційна економіка : зб. наук. праць. – Тернопіль : Тернопільський інститут АПВ, 2011. – Вип. 3 (22). – С. 249–253.
11. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу / Н. М. Вдовенко // ScienceRise. – 2015. – № 5/3 (10). – С. 39–45.
12. Багров М. В. Землезнавство : підруч. / М. В. Багров, В. О. Боков, І. Г. Черваньов ; за ред. П. Г. Шищенка. – К.: Либідь, 2000. – 464 с.
13. Vdovenko N. M. Mechanisms of regulatory policy application in agriculture / N. Vdovenko // Економічний часопис XXI. – 2015. – № 5–6. – С. 53–56.
14. Вдовенко Н. М. Методологічне забезпечення державного регулювання аграрного сектору / Н. М. Вдовенко // Економіка та управління АПК. – Вип. 10 (102). – 2013. – С. 99–103.
15. Рутинський М. Й. Сталий розвиток: від вербальної концепції до концептуальної моделі / М. Й. Рутинський // Український географічний журнал. – 2000. – № 1. – С. 35–40.

References

1. Burkinskiy, B. V. (1999). Prirodopolzovaniye: osnovy ekonomiko-ekologicheskoy teorii / Burkinskiy B. V., V. N. Stepanov, S. C. Charichkov // Odessa: NANU, 350.
2. Vdovenko, N. M. (2015). Sychasna paradigma reguluvannya rozvitku galuzey agrarnogo sektoru v umovah globalnogo defitsitu prodovolstva / N. M. Vdovenko, U. A. Chuchnak // Science Rise, 2/3 (7), 20–26.
3. Vdovenko, N. M. (2014). Normativno-pravove zabezpechennya derzhavnogo reguluvannya agrarnogo sektoru / Vdovenko N. M. // Mechanizm reguluvannya ekonomiky, 4, 6–17.
4. Bagrov, M. V. (2001). Regionalna geopolitika i staliy rozvitok (Kontseptualni pidhody na prikladi Krimu) / Bagrov M. V. // Ukrainskiy geografichniy jurnal, 4, 4–10.
5. Bagrov, M. V. (2005). Geographiya v informatsionnom mire / Bagrov M. V. – K. : Lubid, 184.

6. Gusev, A. A. (2007). Ekonomiko-pravoviye aspekty ekologicheskoi ustoichivogo razvitiya / A. A. Gusev, E. N. Bizarkina, I. G. Guseva // Ekonomika prirodopolzovaniya, 5, 3–17.

7. Kvasha, S. N. (2011). Napryamu udoskonalennyya mehanizmv formuvannya runkovoyi rivnovagi na rinkah silskogospodarskoy produktsiyi / S. N. Kvasha // Ekonomika APK, 2, 161–167.

8. Korobova, N. (2015). Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // Wspolraca Europejska, 3 (3), 3, 23–33.

9. Melnyk, L. G. (2006). Ekonomika energetiky / Melnyk L. G., I. O. Karintseva, Sotnik I. M. – Sumy : Universitetskaya kniga, 238.

10. Vdovenko, N. M. (2011). Rol' derzhavy v ekonomichnomy i sotsialnomy rozvytky suspilstva / Vdovenko N. M. // Innovatsiyna ekonomika. – Ternopil': Ternopil'skiy institut APV, 3 (22), 249–253.

11. Vdovenko, N. M. (2015). Metodologizatsiya galuzevogo derzhavnogo upravlinnya na shlachu adaptatsiyi ekonomiky do umov ta vymog Yevropeiskogo Soyuzu / Vdovenko N. M. // ScienceRise, 5/3 (10), 39–45.

12. Bagrov, M. V. Zemleznavstvo (2000) / M. V. Bagrov, V. O. Bokov, I. G., Chervan'ov; za red. P. G. Shishchenka. – K.: Lubid, 464.

13. Vdovenko, N. M. (2015). Mechanisms of regulatory policy application in agriculture / N. Vdovenko // Ekonomichniy chasopis XXI, 5–6, 53–56.

14. Vdovenko, N. M. (2013). Metodologichne zabezpechennyya derzhavnogo reguluvannya agrarnogo sektoru / Vdovenko N. M. // Ekonomika ta upravlinnya APK, 10 (102), 99–103.

15. Rutinskiy, M. I. (2000). Staliy rozvytok: vid verbalnoyi kontseptsiyi do kontseptualnoyi modeli / M. I. Rutinskiy // Ukrainskiy geografichniy jurnal, 1, 35–40.

ПАРАДИГМАЛЬНЫЙ ВЗГЛЯД НА УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ

А. В. Невесенко

***Аннотация.** Выделены принципы устойчивого развития общества с целью сохранения окружающей среды для последующих поколений. Освещены актуальные проблемы устойчивого развития, предложено оптимальное управление ресурсами на основе международной практики и высоких технологий, планирования устойчивого бизнеса и использования механизма регулирования в сфере природопользования.*

***Ключевые слова:** устойчивое развитие, механизм, регулировки, индикаторы, экологический кризис, экологическая система, показатели*

PARADIGMATIC VIEW ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ECONOMY UNDER ENVIRONMENTAL CHALLENGES

A. V. Nevesenko

***Abstract.** The article highlights the principles of sustainable development of society with the aim of preserving the environment for future generations. The article is devoted to topical issues of sustainable*

development. The paper proposed optimal resource management, based on international practices, technologies, planning for sustainable business and use the mechanism of regulation in the sphere of nature.

Keywords: *sustainable development, mechanism, adjustments, indicators, ecological crisis, ecological system, indicators*

UDC [631.11: 657.42(477.51)]

ACCOUNTING FOR STOCKS: INTERNATIONAL PRACTICE AND DOMESTIC EXPERIENCE

Z. D. OVCHARYK, Ph. D. Economics., Associate Professor
at the Department of accounting, analysis and audit
**the National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine of the «Nizhyn Agrotechnical Institute»**
E-mail: t.zoryana@mail.ru

Abstract. *Reserves are an important accounting and economic category and subject of accounting, occupy an important place in current assets and participate in shaping the final product of the company and included in the value of its equity. The basic condition of economic activity of agricultural enterprises is sufficient and rational use of inventory, from which they operate, ensuring further development of social economic relations.*

The article aims to study the characteristics of accounting reserves in foreign countries and comparisons with Ukrainian practice.

Constant changes current legislation of Ukraine, conditions of capital, increasing demands of users of information, transformation of national accounting in accordance with international standards determine the objective necessity of deepening the study of inventory accounting in agricultural enterprises.

In the article the reserves in foreign accounting practice are examined. Different perspectives on the concept of «reserves» and choice of the assessment method are shown. Comparison of foreign reserves accounting practices with the national experience in Ukraine is carried out.

Keywords: *stocks, accounting, assessment, accounting politics, reporting, stocks management*

Formulation of the problem. Integration into the global economic system has become the reason for the widespread use of accounting information. Formation of a market economy in Ukraine requires fundamental changes in the management and system of accounting methods. Reserves are a significant part of assets, they play a special role being part of the property and having a dominant position in the cost structure of enterprises of various